

Marktconsultatie Bouwen met Water 19 april 2010

De Waterwolf - Waarom Bouwen met Water noodzaak is

Water temmen maakt deel uit van de ziel van het polderlandschap. In de zeventiende eeuw zag dichter Joost van Vondel het water van de Haarlemmermeer als de 'wrede Waterwolf' die de stad Amsterdam bedreigde. Daarom bouwden we dijken om de grote binnensee in te perken. Het stoomgemaal maakte het mogelijk er een droge maar diepe polder voor de akkerbouw van te maken. Daarna bouwden we er ook nog een vliegveld en veel woonwijken en bedrijventerreinen.

En nu denken we dat we de Waterwolf hebben getemd.

Dat is niet zo. De Waterwolf neemt andere vormen aan. De mensen die nu in de Haarlemmermeer wonen en werken weten dat. Zij weten dat het zoute kwelwater ervoor zorgt dat de polder vaak moet worden doorgespoeld om akkerbouw mogelijk te maken, wat in erg droge zomers als in 2003 steeds moeilijker wordt. Zij zien dat bij het graven van nieuwe vaarten de bodem soms omhoog wordt gestuwd door de kweldruk van de waterkolom van zes meter water, omdat de Haarlemmermeer zo diep onder de zeespiegel ligt. Zij merken dat het in seizoenen met hevige regenval erg lastig is om het overtollige water te bergen of af te voeren.

In de toekomst zal de Waterwolf nog meer problemen veroorzaken. In de Haarlemmermeer zijn er meer plannen dan er ruimte is. Er zijn plannen voor tienduizenden woningen, infrastructuur en honderden hectares groen en recreatie. Er is bovendien meer ruimte nodig om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen. Nu al wordt er gezocht naar ruimte om drie miljoen kubieke meter water te bergen. Met alle plannen opgeteld is de Haarlemmermeer zo'n vierhonderd hectare te klein. En dan hebben we het nog niet over de gevolgen van de klimaatverandering. Een droge zomer als in 2003 wordt medio 2050 bijna normaal, en de zoute kwel neemt dan met zo'n dertig procent toe.

De mensen die nu en in de toekomst in de Haarlemmermeer wonen, werken en recreëren, veranderen ook. Lange tijd werd gedacht dat de nieuwe gebruikers van de Westflank stedelingen zouden zijn, maar de trek van de stad naar de regio is voorbij. De nieuwe gebruikers van de Haarlemmermeer zijn vooral de huidige gebruikers, de mensen die thuis zijn in dit gebied en gesteld zijn op de kwaliteit en weidsheid van het landschap. Mensen die hier ook thuis willen blijven. We noemen ze polderaars. Vanaf 1850 bewerken boeren de Haarlemmermeer; daardoor kennen zij de ziel van de polder. De polderaars zijn hun opvolgers. Ook zij erkennen de ziel van het polderlandschap, en werken actief en zelfbewust samen aan een klimaatbestendig leefklimaat in het waterlandschap waarin ze leven.

De Waterwolf van Joost van Vondel is niet de Waterwolf van nu. De Waterwolf wordt beïnvloed door een voorschrijdende verstedelijking en klimaatverandering. Bouwen met Water sluit aan bij de ziel van het polderlandschap en geeft een nieuwe invulling op het eeuwenoude gebruik om de Waterwolf te temmen. De polderaar zal samenleven met de Waterwolf door wonen, werken en recreëren te combineren met de telkens veranderende strijd met het water. Bouwen met Water noemen wij dat, voortbouwen op de ziel van het landschap van de Haarlemmermeer aan een leefbaar waterlandschap voor toekomstige generaties.

Bouwen met Water - Water is het fundament voor waterstedenbouw

Kerngedachte van Bouwen met Water is dat eerst het watersysteem op orde moet zijn. Water is het fundament voor de nieuwe waterstedenbouw in de Westflank van de Haarlemmermeer. Nieuw in Bouwen met Water is dat de waterstand in de Haarlemmermeer gaat fluctueren; het water gaat op en neer met de seizoenen en het klimaat. Op de veengrond in de Westflank, die het water goed vasthoudt, liggen kansen om water bovenop het maaiveld te zetten met een waterpeil dat zo'n zestig centimeter fluctueert. Hier oogsten we in natte tijden schoon regenwater, en die waterberging dient als reservoir om de Haarlemmermeer door te spoelen in drogere tijden.

De Haarlemmermeer wordt zo een waterlandschap waar nieuwe vormen van waterstedenbouw kunnen ontstaan. Nieuwe, natte natuur ontwikkelt zich op het fluctuerende fundament van het water tot een aantrekkelijk leefklimaat. In nieuwe, waterrijke woonmilieus leeft de polderaar samen met de Waterwolf. Er ontstaat een waterlandschap waarop mensen al wonend, werkend en recreërend meebewegen op de ritmes van de seizoenen en het klimaat. Voorbereid op de onbestendige toekomst.

De ideeën van Bouwen met Water zijn financieel kansrijk. De schaarse ruimte in de Haarlemmermeer wordt optimaal gebruikt door waterberging te combineren met natuurontwikkeling en woningbouw. Het fluctuerende waterpeil zorgt dat er minder grond nodig is voor waterberging, en door de grotere aaneengesloten wateroppervlaktes is er minder geld nodig voor beheer en aanleg van de oevers. Een dynamische waterstedenbouw zorgt zo dat er in de Haarlemmermeer ruimte genoeg is om alle opgaven te realiseren.

Uitvoering - Innoveren is samenwerken

Het is tijd om de handen uit de mouwen te steken. Net als Joost van Vondel het al in de zeventiende eeuw nodig vond om de Waterwolf van de Haarlemmermeer te temmen, is het nu nodig om te werken aan een functionele en integrale oplossing voor de problemen die de Waterwolf in de toekomst kan veroorzaken. De vele opgaven die er liggen in de Haarlemmermeer, kunnen niet wachten totdat de voortschrijdende verstedelijking en klimaatverandering nog meer maatschappelijke problemen veroorzaken. Daarom vinden wij dat we nu moeten beginnen aan een experiment met Bouwen met Water in de Westflank van de Haarlemmermeer.

De voortschrijdende verstedelijking en klimaatverandering in de Haarlemmermeer zijn maatschappelijke problemen. Ze vormen in eerste instantie een publieke opgave. Er zijn nu meer dan honderd ruimtelijke plannen voor delen van de Haarlemmermeer. Om in al die plannen meer samenhang te krijgen, is het nodig dat de publieke partijen samen de regie op zich nemen. De private partijen zoeken hun kansen binnen de randvoorwaarden die daaruit voortvloeien.

De dynamische waterstedenbouw die wij voorstaan, betekent dat we voor de uitvoering zoeken naar allianties van publieke en private partijen. Bouwen met Water noopt tot een integrale aanpak. Alle deelnemende partijen zullen vanuit hun eigen belang leren omgaan met de onzekerheden die kenmerkend zijn voor het zoeken naar oplossingen voor maatschappelijke problemen. Het experiment met Bouwen met Water in de Westflank van de Haarlemmermeer zal een zoektocht zijn naar nieuwe kennis en allianties. Polderaars vormen een belangrijke partij in de allianties die we met Bouwen met Water zoeken, want zij zullen

leven in het waterlandschap. Maar als ze weten dat ze invloed kunnen uitoefenen op het water in hun achtertuin, dan willen ze wel meedoen.

Het experiment in de Westflank van de Haarlemmermeer is een voorbeeld voor veel andere gebieden in Nederland. Overal zijn ze te vinden, laag gelegen gebieden waar nog weinig gebouwd werd. Omdat het zo lastig is! Juist deze lastige, lage maar lege gebieden bieden veel kansen om verstedelijking te combineren met de strijd tegen de Waterwolf, zeker in het licht van de klimaatverandering. Juridische of beleidsmatige obstakels zijn er niet. Het enige obstakel, dat zijn we zelf.

Citaten

André Oosterhuis (Oosterhuis architecten bna)

Fouten uit het verleden vormen de rijkdom voor de toekomst.

Besef dat alles anders is als je weet wat water is. Innovatie komt uit het detail. Als je weet hoe het water zich gedraagt, kun je nieuwe vormen van wonen ontwikkelen.

Vincent Kuypers (Alterra)

Omgaan met onzekerheid kun je alleen als je samenwerkt en als iedereen leert van zijn fouten.

Jasper Tamboer (Hoogheemraadschap van Rijnland)

We moeten nu beginnen. Ik heb het verhaal van de Waterwolf bedacht, maar ik wil niet dat dit mijn verhaal blijft. Het moet het verhaal van iedereen worden.

Marjolijn van Eijsden (Dura Vermeer)

Bouwen met Water is het verbinden van maatschappelijke agenda's met de bouwopgave en zuinig omgaan met schaarse middelen in de opgave.